

Utdrag ur

HALLA KYRKA GOTLAND VÅRD- OCH UNDERHÅLLSPLAN 2010

Ansvariga för vård- och underhållsplanen

Inför upprättandet av denna vård- och underhållsplan för Halla kyrka har kyrkan och kyrkogården besiktigats av undertecknad.

Ansvariga för vård- och underhållsplanens olika delar anges här nedan.

(Namn inom parentes anger dock att i planen endast använts där angivet besiktningssprotokoll eller åtgärdsprogram, upprättat av resp. namngiven konsult.)

Kyrkobyggnad	Arkitekt Jan Utas
Elinstallationer och åskskydd	(Elingenjör Peter Ström)
Kyrkogårdsmur	Arkitekt Jan Utas
Kyrkogård	Arkitekt Jan Utas
Växtlighet på kyrkogården	Ej utsedd
Kalkmålningar	Ej utsedd
Stenarbeten	Ej utsedd
Inventarier av trä	Antikvarie Rebecka Svensson
Inventarier av metall	Antikvarie Rebecka Svensson
Inventarier av sten	Antikvarie Rebecka Svensson
Textilier	(Textilkonsultfirma Lotine)
Kyrkklocka/-or	(Ing. Ingvar Rohr)
Övriga inventarier	Antikvarie Rebecka Svensson

Källförteckning

Otryckta källor

Handlingar i Gotlands fornsals arkiv, Visby

Handlingar i Riksantikvarieämbetets arkiv, Stockholm.

Inventering av inventarierna i Halla kyrka 2004-07, utförd av Birgitta Lerberg m.fl.

Inventering av Halla kyrkogård, utförd 1996 av antikvarie Roger Öhrman, Gotlands fornsal.

Program för utvändiga reparationsarbeten på Halla kyrka, upprättat 1994 av arkitekt Jan Utas, Visby.

Tryckta källor

Byggnadshyttan på Gotland 2005-2006, årsskrift, 2007.

Jansson, Sven B. F., Gotlands runinskrifter, band 1, 1962.

Johansson, T. (red.), Inventarium över svenska orglar 1989:II, Linköpings och Visby stift, 1990.

Lagerlöf, E., Svahnström, G., Gotlands kyrkor, 1991.

Rohr, I., Gotlands kyrkklockor och ringningsseder, 1985.

Strelow H. Nilssøn, Cronica Guthilandorum, 1633.

Svahnström, G., Svahnström, K., Måleri på Gotland 1530-1830, 1989.

Sveriges Kyrkor, Gotland band IV:1, 1952.

Söderberg, B. G., Gotländska kalkmålningar 1200-1400, 1971.

Utas, J., Om gotländska valv: examensarbete i arkitekturens teori och historia Chalmers tekniska högskola, 1971.

Händelselista

ÅR	BYGGNADSDEL ETC.:	REF.
1100-tal	Absidkor, varav portalen är bevarad återanvänd som tornportal (SvK anger o. 1120). Dopfuntsunderlag.	GK, SvK SvK
1196	Byggnadsår enligt Strelow.	SvK
o. 1200	Det nuvarande långhuset uppfördes (SvK anger "troligen (...) 1196"). Dopfunt av Hegwaldr.	GK, SvK GK
t. 1200-tal	Det nuvarande tornet byggdes (SvK anger o. 1230).	GK, SvK
o. 1350	Nuvarande koret och sakristian byggdes, sakramentsskåp (SvK anger o. 1270). Glasmålningar i det Ö korfönstret, varav reste bevarats (SvK anger o. 1300, vilket även avser korportalen).	GK, SvK GK, SvK
1300-tal?	Gravhällar (uppställda på kyrkogården) över 1. Botvid, domare i Halla, samt dennes son Jakol, 2. Hallingnis, hustru till Botvid, samt 3. Haldwinius förpaktare – d.v.s. brukare av klosterboställe – i Bro och dennes hustru Gunvi.	SvK
1400-tal	Muralmålningar av "Passionsmästaren" samt väggskåp i koret. Triumfkrucifix (SvK anger o. 1460). Kyrkklocka.	GK, SvK GK, SvK GKR
t. 1500-tal	Muralmålningar i koret.	GK
1686	Altaruppsats, målningen tillskriven Andreas Hamborger.	GK, GKM
1689	Inskrift vid väggskåpet i koret.	GK
1697	Takmålning i långhuset (SvK och GKM anger att de är utförda av Abraham Beck). Predikstolen, förmodligen målade Abraham Beck apostlfigureerna. Dopfunten målades. Det rektangulära fönstret vid predikstolen togs upp.	SvK, GK, GKM GK, GKM SvK SvK
s. 1600-tal	Bänkinredning,	SvK
1699-1702	Tegel på långhustaket.	SvK
1703	Takreparation (tegeltak?)	SvK
1733, 1735	Stengolv lades i kyrkan. Tegeltak på sakristian?	SvK SvK

ÅR	BYGGNADSDEL ETC.:	REF.
1737	Reparation av långhustaket, bl.a. byttes det norra remstycket. Årtal på långhusets N fasad skrivet med rödkrita på putsen (utvändigt).	SvK GF
1747	Predikstolens baldakin moderniserades av Johan Hernell.	GK
1753	Tornreparation av Johan Suderbys.	SvK
1783	Sakristidörren plåtbeslagen.	SvK
1830	"Hela öfverbyggnaden med Spärr, Band, rior och Golf är hel och hållen ruten och fodrar skyndsamt reparation" (inventarium).	ATA
o. 1860	Södra långhusfönstret vidgat (arkitekt Pehr Ulrik Stenhammar godkänd 1862). Uppgångshålet i tornets valv togs upp.	SvK, BH SvK
1863	Kyrkklockan omgjuten.	SvK
1864	Tornhuven till större delen nybyggd. Enl. en teckning av P.A. Säve detta år var långhus- och kortaken täckta med tegel. Årtal på ett av tornhovens högben.	SvK ATA GF
1875	Bänkinredning (SvK anger 1876) och läktare uppfördes efter ritningar av arkitekten Ludwig Hawenman (ATA anger 1876). Det N sidoaltaret revs bort.	BH, SvK, ATA
1876	Brädgolv i koret.	SvK
1800-tal?	Kortaket spånklätt. Altarring.	SvK SvK
1906	Vedkamin i långhusets NÖ hörn (arkitekt Isak Gustaf Clason).	ATA, BH
1931	Tornhuven reparerad/nybyggd, plant trägolv under klockorna i tornet ersatt med vattendäck av bräder, och tegeltaken på långhuset, koret och sakristian omlagda på tät bördning.	SvK
1951	Restaureringsförslag av arkitekt Gustav Holmdahl, Stockholm (ej utfört).	GF
1954	Utvidgning av kyrkogården.	GF
1961	Restaureringsförslag av arkitekterna Alvar Tördeman och Ove Hidemark, Stockholm (ej utfört).	GF
1965	Restaurering efter förslag av länsarkitekt Olle Karth, Visby: Tornets fasader gjordes rena från puts, omputsning av fasaderna i övrigt. Smärre takreparationer. Plåtbeslagning av fönsterbänkar, trädäckning av gluggar i tornet. Träkolonetter (2 st.) i tornöppningarna bytta mot av kalksten. Nya kolonetter i korportalen, komplettering av	GF

ÅR	BYGGNADSDEL ETC.:	REF.
	<p>masverk i korfönstret. Hängränna och stuprör på långhusets och korets S takfall. Förstärkning av V korgaveln (ingenjör Gunnar Hammarlund, Göteborg). Rivning av skorsten, borttagning av kamin samt, ny fodrad skorsten. Vattenburet värmesystem med pannrum under sakristian. Belysningsinstallation. Rivning och uppsättning av ny vägg mot tornrum, rivning av läktare. Värmeisolering av innertak i långhuset. Flyttning av dopfunten från korets NÖ hörn till N korväggen, återinläggning av dopfuntsfundamentet. Upphängning av triumfkrucifixet i triumfbågen. Ändring av räcket till predikstolen. Höjning av altarskranket. Nytt textilskåp i sakristian. Borttagning av korbänken. Komplettering av bänkinredningen samt av stengolv i sakristian. Framtagning av muralmålningar samt konservering av målningar på innertak och inventarier (Erik Olsson).</p>	
1969	Ny, andra kyrkklocka.	GKR
1970	Ny orgel av Anders Perssons Orgelbyggeri, Viken, tidigare harmonium.	GF, ISO
1984	Omläggning av tegeltaken på koret samt inspektionsbryggor på kor- och långhusvindarna.	GF
1993	Förråds- och personalbyggnad på kyrkogården.	ATA
1994-95	<p>Yttre restaurering efter förslag av arkitekt Jan Utas, Visby: Tornhuvens panel, spirstock och kors byttes, liksom rötskadat virke, vindflöjeln reparerades och justerades, takgesimsen nygjordes. Långhusets och sakristians tegeltak lades om, befintligt tegel användes och kompletterades med Vittingetegel (hela långhusets N takfall), rötskadade delar byttes. Nya vindskivor och vattbräder samt avvattningsanordningar. På långhuset byttes taktassarna och gjordes länge, tätningar mot torn- och kormurarna byttes. Kortakets vindskivor av koppar byttes mot d:o av trä, takluckan byttes. På korets och sakristians fasader sparades rester av medeltida bruk (N och S fasaderna), på långhuset höggs all puts ned och rengjordes. Naturstensytor (bl.a. tornets fasader) rengjordes och foglagades. Ljudgluggarna belades med tjärade falar, tätningar mot kolonnetterna av blyplåt, näramar. Tornets ljusgluggar försågs med ny avtäckning av blyplåt, nya ramar med nät. Fönsterbänkar (blyplåt) i långhusets fönster justerades. Bågarna renoverades, trasigt glas byttes. Bärjärnen i korets fönster målades. Tornets portblad tjärsmordes och korets målades med linoljefärg, båda försågs med invändiga slagregnavlopp. Stegar av trä i tornhuv.</p>	GF

ÅR	BYGGNADSDEL ETC.:	REF.
1996	Kor- och långhusportalerna konserverades av Jacobsen & Bresler.	GF
1997	Tak för 8 gravhällar byggdes på kyrkogården.	GF
1999	Sex gravhällar, en gravvård samt en funt/piscina konserverades av Stenkultur i Stockholm AB.	GF

Förkortningar:

ATA	Riksantikvarieämbetets arkiv, Stockholm (24/10 2007).
BH	Byggnadshyttan på Gotland 2005-2006, årsskrift, 2007. Gotlands fornsals
GF	arkiv
GK	Lagerlöf, E., och Svahnström, G., Gotlands kyrkor. En vägledning, 1991.
GKM	Söderberg, B. G., Gotländska kalkmålningar 1200-1400, 1971.
GKR	Rohr, I., Gotlands Kyrkklockor och Ringningsseder, 1985.
GKS	Svahnström, G., och Svahnström, K., Måleri på Gotland 1530-1830, 1989.
ISO	Johansson, T. (red.), Inventarium över svenska orglar 1989: II, Linköping och Visby stift, 1990.
Inskr.	inskrift i kyrkan
kh	kyrkoherde
Muntl.	Muntlig uppgift från församlingen.
o.	omkring
s.	sent
SHM	Statens Historiska Museum
Strelow	Strelow H. Nilssøn, Cronica Guthilandorum, 1633.
SvK	Sveriges Kyrkor, Gotland bd IV:1, 1952.
t.	tidigt.